

Nr 179.

Ankom till riksdagens kansli den 26 maj 1930 kl. 1.³⁰ e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av väg- och vattenbyggnadskåren jämte en i ämnet väckt motion.

(1:a avd.)

Uti en till riksdagen avlåten, den 14 mars 1930 dagtecknad proposition (nr 220), vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, har Kungl. Maj:t, under åberopande av det vid propositionen fogade utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att godkänna de av departementschefen i berörda statsrådsprotokoll förordade grunderna för en omorganisation av väg- och vattenbyggnadskåren.

Rörande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

I en inom första kammaren av herr *C. Forssell* väckt motion, nr 320, har hemställts, att riksdagen måtte avslå propositionen i fråga.

Beträffande de skäl, motionären anfört till stöd för sin framställning, får utskottet hänvisa till motionen.

Efter att inledningsvis hava redogjort för ett av chefen för kommunikationsdepartementet i ämnet avgivet yttrande till statsrådsprotokollet den 26 juli 1927 har departementschefen övergått till behandlingen av de olika delarna av omorganisationsförslaget.

Väg- och vattenbyggnadskårens uppgift. Kårens ställning och ledningen av densamma.

Ett av vissa sakkunniga (1925 års sakkunniga) framlagt förslag rörande väg- och vattenbyggnadskårens organisation och därmed sammanhängande spörsmål innebar kårens ersättande med en teknisk kår. Denna organisation, som avsågs att omfatta alla ingenjörsteknikens viktigare grenar, skulle hava till uppgift

att vid krigstillfälle tillhandahålla personal — utöver den i arméns, marinens och flygvapnets stater upptagna — för bestridande av sådana

befattningar vid försvarsväsendet, vilka fordrade såväl särskilda ingenjörstekniska insikter som militära kunskaper av annan art än den, reserv-officers- och värnpliktsutbildningen avsåge att bibringa;

att meddela ovannämnda personal för ändamålet i fråga erforderlig utbildning;

att för främjande av den tekniska utvecklingen inom försvarsväsendet i samarbete med statliga och privata tekniska institutioner o. dyl. följa utvecklingen inom ingenjörsvetenskapens olika grenar samt att hos Kungl. Maj:t och militära myndigheter göra därav föranledda framställningar;

att biträda de militära myndigheterna vid handläggning av sådana ärenden, som fordrade tillgång till särskild ingenjörsteknisk sakkunskap; samt

att rullföra landets ingenjörspersonal med hänsyn till dess ändamålsenliga användning vid krigstillfälle och biträda de militära myndigheterna vid planläggningen av nämnda personals krigsplacering.

Enligt ett av senare tillkallade sakkunniga (1927 års sakkunniga) framlagt förslag skulle organisationen endast omfatta väg- och vattenbyggnadsingenjörer. Den med hänsyn härtill begränsade uppgiften för organisationen skulle i huvudsak vara

att vid krigstillfälle tillhandahålla personal — utöver den i arméns stater och reserver upptagna — för bestridande av sådana befattningar vid armén, vilka fordrade såväl särskilda ingenjörstekniska insikter som militära kunskaper av annan art än den, värnpliktsutbildningen avsåge att bibringa;

att meddela ovannämnda personal för ändamålet i fråga erforderlig utbildning;

att biträda de militära myndigheterna vid handläggning av sådana ärenden, som fordrade tillgång till särskild väg- och vattenbyggnadsteknisk sakkunskap; samt

att rullföra landets väg- och vattenbyggnadsingenjörer med hänsyn till deras ändamålsenliga användning vid krigstillfälle.

Enligt 1927 års förslag skulle kåren organiseras enbart för militärt ändamål och underställas försvarsdepartementet. Vidare förordades en nära anslutning av kåren till fortifikationen. I syfte att bereda väg- och vattenbyggnadskåren en i förhållande till försvarets målsmän såvitt möjligt fristående och självständig ställning föreslogs, att kåren endast i utbildnings- och mobiliseringsavseende underställdes chefen för fortifikationen, men i övrigt förblev omedelbart under Kungl. Maj:t.

Såsom chef för kårens syntes i regel böra förordnas en regementsofficer ur kåren med överstes tjänstställning.

De över 1927 års förslag hörda myndigheterna och institutionerna hava i allmänhet icke framfört några principiella erinringar mot förslaget i nu förevarande hänseenden.

I fråga om kårens uppgifter har departementschefen anslutit sig till vad 1927 års sakkunniga härutinnan föreslagit.

I avseende å väg- och vattenbyggnadskårens ställning i försvarsorganisationen borde kåren enligt departementschefens mening utgöra en reserv av ingenjörutbildad personal och syntes på grund därav böra anknytas till fortifikationen. Kåren borde dock icke inordnas bland arméns reserver utan hellre bilda en i förhållande till reserverna fristående organisation, jämte dessa och arméns övertaliga personal ingående bland arméns personal över stat. Chefskapet över kåren skulle vidare utövas av en väg- och vattenbyggnadsofficer, dock endast under förutsättning, att kåren, som skulle organiseras enbart för försvarsändamål, ställdes under överinseende av militär myndighet. Med erinran om att enligt 1927 års förslag kåren skulle i utbildnings- och mobiliseringsavseende underställas chefen för fortifikationen men för övrigt lyda omedelbart under Kungl. Maj:t, ansåg departementschefen emellertid lämpligare, att kåren i alla hänseenden underställdes chefen för fortifikationen.

Kårens storlek och sammansättning.

Med hänsyn till att väg- och vattenbyggnadskårens personal komme att i stort sett begränsas till ingenjörer, avsedda att användas inom stabstjänsten eller tillförseltjänstens områden, ansågo 1927 års sakkunniga, att antalet ingenjörer, som kåren med hänsyn härtill lämpligen skulle omfatta, icke borde understiga 170. I fråga om kårens sammansättning innebar förslaget, att kåren skulle innesluta samma officersgrader, som för det dåvarande vore fallet, och hänföras till de olika graderna på följande sätt:

Överste och chef	1
Överstelöjtnanter	5
Majorer	10
Kaptener och löjtnanter.....	155
	Summa 1 170

Vid kåren skulle vidare tillämpas samma åldersgränser för avgång från aktiv stat som vid armén. Därjämte skulle upprättas en reserv med rätt för personalen att kvarstå i densamma till fyllda 65 år.

Den av de sakkunniga föreslagna uppdelningen av personalen i tre kategorier, nämligen personal på aktiv stat, över stat och i reserven, har departementschefen icke ansett vara lämplig. Vad i förevarande hänseende praktiskt taget äsyftats borde enligt departementschefens mening utan någon sådan uppdelning kunna ernås på det sättet, att kårens officerare ägde att, liksom nu, kvarstå i kåren såsom sådan, intill dess de uppnått 65 års ålder, men att fredstjänstgöringsskyldigheten upphörde vid en tidigare levnadsålder, samt att antalet vid mobilisering disponib-

la officerare, vilka icke uppnått den med avseende å fredstjänstgörings-skyldighetens upphörande bestämda åldersgränsen, förutsattes skola efter genomförandet av den nya organisationen utgöra omkring 170.

Vad anginge den föreslagna fixeringen av antalet befattningar i olika tjänstegrader, syntes departementschefen — vid det förhållandet att här ifrågavarande personal icke avsåges att åtnjuta lön i egentlig bemärkelse utan allenast vissa förmåner under de korta perioder, då personalen vore inkallad till tjänstgöring, samt pensionsbeloppet förutsattes bliva det-samma i alla tjänstegrader — någon för Kungl. Maj:t bindande fördel-ning av personalen å olika grader icke borde fastslås. Det syntes depar-tementschefen böra ankomma på Kungl. Maj:t att meddela bestämmel-ser rörande grunderna för avgivande av förslag å befordran till högre tjänstegrad inom kåren.

Anställning i kåren.

Enligt 1925 års förslag skulle som villkor för inträde i tekniska kåren i regel sättas åtta års praktisk ingenjörsverksamhet. Däremot borde i varje särskilt fall bestämmas med hänsyn till den befattning, som vid tillfället i fråga skulle besättas, under vilka former denna verksamhet borde vara fullgjord. Med avgångsexamen från tekniska högskolan bor-de även likställas sådan examen från Chalmers tekniska institut, högre avdelningen. Såsom militärt villkor för inträde i kåren borde endast sättas att hava undergått värnplikts- och reservofficersutbildning, varvid den senare vid i övrigt lika förtjänst borde berättiga till företräde. Re-servofficer, som vunne inträde i kåren, syntes, till skillnad mot vad nu vorę fallet, böra frånträda sin anställning som reservofficer vid veder-börligt truppförband.

I 1927 års förslag framhölls nödvändigheten av att ingenjören redan vid sitt inträde i kåren förvärvat icke blott en grundläggande soldat- och befälsutbildning utan även bibringats en vidgad uppfattning om den mi-litära organisationen och dess arbetsformer samt en allmän uppfattning om militära operationer. Kravet på en grundläggande soldat- och be-fälsutbildning syntes fördenskull böra begränsas till genomgången värn-pliktsutbildning såsom befälslev samt den särskilda utbildningen vid en militärkurs av omkring tre månaders varaktighet, vilken ansågs kun-na förläggas till krigsskolan under tiden för pågående reservofficers-kurs. Vidkommande frågan om reservofficers inträde i väg- och vat-tenbyggnadskåren innebar förslaget, att reservofficer, som fyllde före-skrivna ingenjörstekniska fordringar, kunde vid uppnådda 42 års ålder, d. v. s. efter fullgjord obligatorisk fredstjänstgöring såsom reservofficer, vinna inträde i väg- och vattenbyggnadskåren. Ur militär synpunkt före-funnes icke heller hinder att redan före fyllda 42 år medgiva reservoffi-

er rätt att i motsvarande grad inträda över stat i väg- och vattenbyggnadskåren.

Beträffande fordringarna i ingenjörstekniskt avseende för inträde i väg- och vattenbyggnadskåren biträdde departementschefen 1927 års förslag. Vidkommande de militära fordringarna för inträde i kåren har departementschefen icke funnit sig kunna förorda vad myndigheterna härutinnan föreslagit, utan ansett, att en definitiv lösning av förevarande spörsmål borde anstå tillsvidare i avvaktan på erfarenhet rörande kårens rekrytering efter omorganisationen. Departementschefen har ej heller kunnat ansluta sig till det av myndigheterna framlagda förslaget, att övergång från reservanställning till anställning i väg- och vattenbyggnadskåren skulle medgivas först vid 42 års ålder, d. v. s. efter det vederbörande fullgjort all honom i egenskap av reservofficer åliggande fredstjänstgöring. Med hänsyn till de uppgifter, för vilka kårens officerare avsåges i krigstid, borde enligt departementschefens mening viss fredstjänstgöring förläggas till tiden efter uppnådda 42 års ålder. Det syntes departementschefen nödvändigt, att redan vid en relativt tidig ålder övergång ägde rum till en för väg- och vattenbyggnadsofficerare särskilt anpassad fördelning av tjänstgöringsperioderna.

Tjänstgöringsskyldighet.

Beträffande periodiskt återkommande tjänstgöring i fredstid för väg- och vattenbyggnadskårens personal innebar 1927 års förslag, att denna tjänstgöringsskyldighet skulle omfatta en tidrymd av 30 dagar under varje treårsperiod intill utgången av det år, under vilket vederbörande uppnådde 42 års ålder, samt därefter en tidrymd av 10 dagar under varje tvåårsperiod intill tidpunkten för avgången från »aktiv stat» och inträde i reserven, d. v. s. vid en uppnådd levnadsålder av för överste 60 år, för överstelöjtnant eller major 55 år och för kompaniofficer 50 år.

Som ovan framhållits, har departementschefen ansett sig icke kunna förorda, att någon reserv till kåren upprättades, utan skulle kårens officerare äga att kvarstå i kåren, tills de uppnått 65 års ålder. Fredstjänstgöringsskyldigheten borde emellertid upphöra vid en lägre åldersgräns, och har departementschefen funnit sig böra i sådant hänseende förorda en och samma gräns för officerare av olika grader, nämligen utgången av det kalenderår, varunder vederbörande uppnår 54 års ålder, eller kalenderåret näst före det, under vilket, enligt vad departementschefen i det följande komme att föreslå, pension avsågs att tillträdas. I övrigt har departementschefen anslutit sig till 1927 års förslag i avseende å personalens tjänstgöring i fredstid.

Avlönings- och pensionsförmåner.

Enligt 1927 års förslag skulle till chefen och den vid staben såsom adjutant tjänstgörande väg- och vattenbyggnadsofficeren samt rullföringsbiträdet utgå årliga arvoden av respektive 3,000, 1,500 och 2,340 kronor. Den såsom adjutant vid staben förordnade kaptenen ur fortifikationen skulle under tiden för förordnandet avstå sin lön på stat och i stället av medel, anvisade för väg- och vattenbyggnadskåren, uppbära arvode motsvarande lörens belopp.

Kårens officerare borde under tjänstgöring — med undantag beträffande militärkursen, varunder skulle utgå enahanda förmåner, som tillkomma elever i reservofficerskurs — åtnjuta ersättning för vad de måst avstå av sina ordinarie avlöningsförmåner eller, ifall vederbörande icke vore befattningshavare i rikets eller kommunens tjänst, däremot svarande belopp. Vidare skulle personalen under tjänstgöring komma i åtnjutande av rese- och traktamentsersättning efter innehavande militär grad. Vid första anställning i kåren borde utgå ekiperingshjälp med samma belopp som för reservofficerare, eller 750 kronor, dock icke i de fall, då vederbörande i egenskap av reservofficer redan uppburit sådan förmån.

I förslaget har icke räknats med pensionsförmåner för kårens personal.

Departementschefen har icke haft något att erinra mot de i 1927 års förslag upptagna arvodena till chefen för staben samt den i kårstaben tjänstgörande väg- och vattenbyggnadsofficeren. Då befattningen såsom rullföringsbiträde kunde under den närmaste tiden uppehållas av en underofficer på övergångsstat, har arvodet härför ansetts icke böra utgå. För den i kårstaben tjänstgörande fortifikationsofficeren har föreslagits ett arvode av 1,500 kronor för år utöver dennes ordinarie löneförmåner.

Med erinran om att 1927 års förslag icke räknat med några pensionsförmåner för väg- och vattenbyggnadskårens personal har departementschefen funnit skäl föreligga, att kårens personal beredes pension av statsmedel med samma belopp och enligt i huvudsak enahanda grunder, som gälla för reservofficerare.

Kostnadsberäkning.

Arméförvaltningen har i yttrande den 22 februari 1930 framlagt en beräkning av de årliga kostnaderna för väg- och vattenbyggnadskåren efter genomförandet av den utav departementschefen förordnade omorganisationen. Enligt denna beräkning skulle kostnaderna belöpa sig till:

för arvoden till chef för kåren samt till expeditionspersonal (häri ej inberäknat arvode för rullföringsbiträdesbe- fattningen, vilken avses att tillsvidare uppehållas av en underofficer på övergångsstat)	kronor	6,000: —
» övningar, kurser, utredningar	»	9,000: —
» expenser, hyra m. m.	»	5,000: —
Summa kronor		20,000: —.

Härtill komme — bortsett från utgifterna för den utbildning, vederbörande genomgått före inträdet i kåren — kostnaderna för till kårens officerare utgående avlönings- och pensions- m. fl. förmåner, vilka emellertid betingade ökade statsutgifter, endast i den mån kåren rekryterades med annan personal än reservofficerare. Dessa kostnader hade av arméförvaltningen beräknats sålunda:

Ekiperingshjälp	kronor	5,250: —
Rese- och traktamentsersättning för inställelse till och avgång från stadgad tjänstgöring, ävensom löner och tjänstgöringstraktamenten under dylik tjänstgöring	»	43,052: 50
Pensioner, beräknade efter deras kapitalvärde, för årligen avgående 7 till pension berättigade officerare	»	69,580: —.

Arvodena till kårchefen och expeditionspersonalen borde under den del av nästkommande budgetår, som återstode efter det befattningarna i fråga blivit tillsatta, kunna bestridas av lantförsvarets anslag till extra utgifter, och syntes särskilda medel härför framdeles böra beräknas, förslagsvis å staten för officerare och underofficerare med vederlikar m. fl. vid fortifikationen.

Övningskostnader, såsom för hyra av övningslokaler, transportmedel inom övningsområdet m. m., syntes böra utgå av vederbörligt övningsanslag och expensutgifter av anslaget till skrivmaterialier och expenser. Den sammanlagda ökningen av nämnda anslag efter genomförandet av omorganisationen uppginge enligt förestående beräkning till 14,000 kronor. Under det närmaste budgetåret skulle ifrågavarande utgifter — med hänsyn till den avsedda tidpunkten för påbörjandet av omorganisationens genomförande — bliva rätt obetydliga och kunna inrymmas i de uti årets statsverksproposition under vederbörliga anslag upptagna summorna.

Kostnaderna för ekiperingshjälp och pension, för rese- och traktamentsersättning för inställelse till och avgång från stadgad tjänstgöring, ävensom för avlöning och tjänstgöringstraktamenten under dylik tjänstgöring borde bestridas av ordinarie förslagsanslaget till arméns personal över stat, dock, vad tjänstgöringstraktamenten anginge, endast i den mån utgifterna icke skulle med hänsyn till tjänsteförrättningens art gäl-

das av annat anslag. Av skäl, som förut antytts, borde medelsbehovet under anslaget till arméns personal över stat icke komma att i någon mera avsevärd grad påverkas av den ifrågasatta omorganisationen.

Sambandet mellan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och de militära myndigheterna.

I förut omförmälda yttrande till statsrådsprotokollet den 26 juli 1927 framhöll dåvarande chefen för kommunikationsdepartementet, att, därest från militär sida en verklig kontakt med det löpande arbetet inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen vore av nöden, därför måste vidtagas särskilda åtgärder. Närmast till hands syntes ligga att beträda den väg, som anlåtats vid samarbetet med andra civila organ, såsom järnvägsstyrelsen och telegrafstyrelsen, eller tillsättande av en militärassistent i styrelsen.

Cheferna för generalstaben, fortifikationen samt väg- och vattenbyggnadskåren hava, i samband med avgivandet av sitt förslag till omorganisation av väg- och vattenbyggnadskåren, till prövning upptagit berörda spörsmål samt därvid erinrat, hurusom i 1925 års sakkunnigbetänkande framhållits nödvändigheten av ett redan i fred organiserat samarbete mellan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och de militära myndigheterna, ävensom för detta ändamål, bland annat, ifrågasatts anställandet av en militärassistent vid sagda styrelse. Nämnda myndigheter hava förklarat, att det även vore deras uppfattning, att ett sådant samarbete måste snarast komma till stånd, och att den ovan angivna utvägen innebure en tillfredsställande lösning av ifrågavarande spörsmål.

Genom beslut den 22 november 1929 har Kungl. Maj:t, på därom av vederbörande myndigheter gjord framställning, medgivit, att en kapten vid fortifikationen finge enligt i kommandoväg meddelade bestämmelser tillsvidare tjänstgöra såsom militärassistent hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Övergången till den nya organisationen.

Den avsedda nya organisationen av väg- och vattenbyggnadskåren borde enligt vad departementschefen anfört genomföras under förra delen av år 1931 vid tidpunkt, som av Kungl. Maj:t bestämdes. Reglemente och övriga organisatoriska bestämmelser för kåren borde dessförinnan vara utfärdade. Kårens nuvarande personal vore icke underkastad någon periodisk fredstjänstgöringsskyldighet. Det borde få ankomma på Kungl. Maj:t att avgöra, i vad mån denna personal skulle beredas möjlighet att genom frivillig tjänstgöring grunda pensionsrätt. Givetvis

borde härtill kunna ifrågakomma allenast de yngre medlemmarna av kåren. Det såsom villkor för erhållande av pension i det föregående angivna kravet på en sammanlagd tjänstgöringstid av minst 210 dagar synes böra upprätthållas jämväl beträffande den personal, varom här vore fråga.

Även om det föreliggande omorganisationsförslaget bör kunna upptagas till avgörande oberoende av den beslutade allmänna utredningen rörande vårt lands försvarsväsende, finner sig utskottet emellertid, med hänsyn till att vissa betydelsefulla punkter i förslaget — framför allt det i motionen berörda spörsmålet om sambandet mellan en enligt av departementschefen föreslagna grunder omorganiserad väg- och vattenbyggnadskår å ena sidan och fortifikationens nuvarande reserver å andra sidan — ej äro fullt klarlagda, icke kunna förorda, att frågan om väg- och vattenbyggnadskårens framtida organisation nu upptages till slutligt avgörande. Utskottet har därjämte särskilt uppmärksammat den omständigheten, att kåren uteslutande skulle rekryteras av väg- och vattenbyggnadsingenjörer. Det synes emellertid utskottet vara ur flera synpunkter ändamålsenligt, att vid den ytterligare utredning, som denna organisationsfråga torde böra underkastas, närmare undersökes, huruvida en allmänt teknisk kår bör upprättas för att vid behov stå till förfogande i händelse av krigstillfälle. Härigenom skulle nämligen även övriga ingenjörsgupper kunna på ett ur försvarets synpunkt lämpligt sätt nyttiggöras. Av angivna skäl finner utskottet det framlagda omorganisationsförslaget icke böra godkännas av riksdagen.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må med bifall till herr C. Forssells förevarande motion (I: 320) besluta, att Kungl. Maj:ts förslag till omorganisation av väg- och vattenbyggnadskåren icke må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 26 maj 1930.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Närvarande: Se under utlåtande nr 178.

*Utskottets
yttrande.*